

2008 Executio voti reservati potest commutari, aut dispensari quoad tempus, danda dilatatione, qua debet esse prudens, & non tanta, ut impedit executionem.

2009 Vota verè conditionalia, aut penalia in materia reservata, purificata conditione, esse reservata tenet Pontius, quia tunc evadunt absoluta. Non esse autem reservata, probabile putant Leander, Tambur, & alii; quia, cum sine emissa sub conditione, involvunt confessum imperfictum, upore dependentem ad eventum futurum; nec purificatio conditionis facit, quia consensus fuerit imperfectus.

2010 Dixi: *verè conditionalia*, quia si particula sit, significet tempus, & aequivalat particula quando. Votum est absolutum pro proximo tempore, & reservatum: unde in hoc voto: *Vox capite, si liber à tempore, ab infirmitate, &c. si per particulam si, intendas tempus executionis voti, votum est absolutum; si autem intendas salutem, &c. pro conditione, votum est verè conditionalis. Ad quod dignoscendum, non potest aptior dari regula, quam ex affectu voventis; si namque vox isti ex affectu ad materiam voti, particula sit, aequivalat particula quando. Si verò vox isti ex affectu conditionis habenda, puta salutis, &c. ut regulariter contingere solet, est vera conditio.*

2011 Item conditio, ut votum cadat à reservatione, debet esse voluntarie adiecta, quatenus eius amore, vel horrore, seu intuitu quis votet: non suffici, si sit naturaliter, aut ex iuri dispositione insita. Unde votum castitatis ab impubere emissum, licet sit conditionarium, hac conditione: *Si pater consentias*: post pubertatem non potest a Confessario dispensari, aut commutari, sed est reservatum, quanvis pater possit illud irritare. Hac ratione vota solemnia Religionis sunt reservata, quanvis includant tacitum conditionem, quia Papa posse illa relaxare, *juxta d. n. 1961. & 1977. Gobat 10. 3. de voto n. 325. vid. a. n. 1979.*

2012 Si quis votaret sub disjunctione duo reservata, castitatem videlicet, vel Religionem, neutrum communiat potest, quia utrumque est reservatum.

2013 Si quis votaret sub disjunctione duo vota, quorum unum est reservatum, alterum non reservatum, v.g. castitatem, vel jejunium, utrumque potest communiat; quia tunc propter illam libertatem, quam habet eligendi jejunium, castitas non est absolute, & per se promissa: *v. n. 1835.*

2014 Facta tamen electione reservata, scilicet castitatis, omisso uno reservato, nempe jejunio, si partem reservatam elegili per novum votum, erit reservatum: minime, si absoluere elegili sine novo voto: quia tunc electio illa non est votum, sed simplex voluntas, & propositum eam partem servandi pro aliis; adeoque votum illud tunc non est reservatum, sed remanet in sua natura, sicut prius.

2015 Idem dicitur, si altera pars non reservata evadat impossibilis, v.g. si votens fuit impotens ad jejunandum; non enim tunc profindit altera pars, quae est castitatis, evadet reservata; quia illa impotens non mutat voti substantiam, sub qua erat antea; per accidens namque est alteram partem eligi non posse.

Q U A R E S I.

2016 An materia subrogata pro voto reservato sit reservata? vox quis absolue castitatem: sed à Pontifice loco castitatem jejunium impositum fuit. An hoc jejunium possit communiat?

E Sit reservatum, & incommutabile; tenet Canonikus: quia subrogatum fortitur naturam eius, cui subrogatur. Non est reservatum, ac profindit communari posse, inde & dispensari ab Episcopo, aut Regularibus, docent Theologi, Sanach, Castropal, & alii: quia materia reservata iam fuit à Pontifice in non reservatam translatam, & fundamentum Canonistarum est verum in favorabilibus, non in odiofis.

Q U A R E S I I.

2017 Puella votit B. Virginem perpetuam Virginitatem. An voto sit reservatum?

R Esp. Si puella promisit Deo, votum est verum, & reservatum. Si non cogitavit de Deo, vel si

cogitavit, non cogitavit de promissione facienda Deo; sed solum habuit intentionem honorandi B. Virginem, & illi solle obligare; votum non est retefactum, Gobat tom. 3. de voto n. 21. & 327. quia non est verum votum; verum namque votum est promissio facta Deo, & cultus latet; dictum autem votum est cultus hyperbolae: *v. num. 269.*

2018 At in dubio (ait Gobat) presumendum est, professionem esse factam Deo, qui ita regulatiter fit. Unde promissio facta alicui Sancto, non est propriè votum, nisi promittatur Deo, de implendo, quod Sancto promittitur. At quia vulgo, & secundum communem usum vocatur votum, cadi supra illud privilegium comunitationis, dispensationis, &c.

De voto agunt. Scotus in 3. d. 39. q. un. litt. O, in 4. d. 37. q. un. litt. A, d. 38. q. un. litt. A, B, C, Mafri, disp. 11. q. 3. q. 59. Bonac. tom. 2. pag. 278. Joan. la Crux pag. 29. Bufeib. lib. 2. tract. 2. cap. 3. Mendo in Epit. ver. votum. Aloza ver. votum, Cleric. cap. 46. Castropal. Tancr. Leander, Ant. à Spir. S. & Fagnanus cap. citatus.

D E III. PRÆCEPTO DECALOGI.

Sabbata Sanctorum.

2019 In veteri Testamento erat divino cultui designatus dies Sabbati, qui in novo fuit abrogatus, & pro eo ab Ecclesia institutus dies Dominicus. Item preceptum Ecclesiastico sunt assignata alia festa Domini, atque Sanctorum. Hoc preceptum praecipit castitatem ab operibus servitibus, à medio noctis antecedentis usque ad medium noctis sequentis, & obligat sub mortali: *v. num. 166. & pag. 6. prop. 52. ab Innoc. IX. damn.*

2020 Opus servile dicitur, quod spectat principaliter ad laborem corporis, & regulariter sit ab operariis, ac seruos, & literis servis posti à dominis, potius sit à servis; ut arare, fabrilia agere & alia artis mechanica opera, que labore corporis solum requiriunt.

2021 Ultra haec sunt iure Canonico etiam sub mortali prohibiti quinque opera non servilia, seu actus forcenes; mercurii, judicium civile, aut criminalis, iuramentum judiciale, omni processus, & actus judiciales, exceptis illis, qui ob pietatem sunt.

2022 Quod mercatum, attendenda est confusudo locorum. Clericatus cit. num. 34. Item testes possunt examinari pro tempore, si juramentum sit datum die precedenti, vel si causa expeditio inimicata, ob bonum commune, Clericatus cit. num. 37. & iudex potest amicabiliter partes componere.

2023 Ars liberalis dicitur, quae principaliter spectat ad animum, ut organa pulchra, choreas agere, digredi, &c.

2024 Inter opera servilia, & artes liberales, sunt opera media, que non prohibentur, etiam si sunt ob luxum, venatu, piscari, iact. agere, &c.

2025 Comedie non sunt opera servilia. In aliquibus tamen locis, ut Romæ, diebus festis prohibentur; quia illæ, & similes lodi, maximè animum à Deo averterunt, die quo fideles debent erga eum occupari.

Die festo pugnare non est peccatum, Mendo num. 4. quia non est opus servile.

2026 Qui pluribus diebus festis per modicum tempus opus servile exercet, non peccat mortaliter, etiam si modica illa simul notabile tempus constituant, quia preceptum est affixum dici, adeoque opera illa non continuatur mortaliter; bene verò, si eodem die festo per interpolatas vices parva opera illa exercetur, que simul constituent quantitatitem notabilem temporis.

At non peccat mortaliter, qui est causa, ut plures successivè laborent, etiam si totum diem occupent, dummodo singuli per modicum tempus laboraverint, quia opus unius non continuatur mortaliter cum opere alterius: & sic non peccant mortaliter operari sic laborantes, ita nec dominus precipiens sic eos laborare.

2027 A peccato excusat. 1. Confusudo, sic sapè excusantur barbitonfores, & in pluribus locis nundina. 2. Utilitas, nempe timor amittendi magnum lucrum.

3. Ne-

3. Necesitas, sive communis, sive privata, propria, vel aliena, v.g. si sine gravi incommode, detrimento aut periculo operi omitti non possit. 4. Pietas in Deum, ut Templi vertete, patres paramentis ornare, ministrum illis spoliare. Nec licet patres fabricare, &c. nisi necesitas urgeat. Si causa sit dubia, petenda est dispensatio ab Episcopo: Cuius etiam licentia est petenda in causa necessitatis, si opus sit publicum.

2028 Hinc excusatio Piores, Macellarij, Pharmacopole, Instruatores pontium, ziarum, &c. que monam non patiuntur, Coquinarij, &c. Piores Thunorum, &c. qui certo tamquam anni tempore id possunt. Vendimatores tempore vindemia. Sartori pro rebus necessariis in iepsiis, funeribus, &c. si alteri satisfacere non possit. Apricole, si laborem ad prevenandam dampnum pro pluviam, aut tempore, quod prevident. Naucleri pendentes a vespere. Oculores calcis &c. & quies opus incepimus non potest sine danno interrumpi. Servi, & serva coadiuti a dominis, ut laborem, qui tamen debent illos deferre, si frequenter contingat. Iudicis resistentes suas vestes, si alii diebus non possint. Pauperes, & arribaces, qui suam familiam alere non valeant, nisi labore, si sine scandalo faciant. Communis.

2029 Ceterum pro nuplius, & alii causis, quorum executio est in libertate dominorum, omnino curate debent dominis, ut vel executionem negotio post tot dies postponant, vel operariorum laborem per tot dies anticipent, quot sufficiunt, ut dies festivi medi videntur, aliquando eos a peccato mortali non excusu; bene verò, si sine gravi incommode nec postponere, nec ut supra contingerent.

3. Per diuturnam confusitudinem populi celebrantis quotannis cum Episcopi expresso, vel tacito conferunt.

2 Episcopus specialia festa instituuntur non tantum Cleri, sed etiam populi consenserunt spectato communione, requirere debet. Si tamen populus justam causam contradicendi non habeat, eo etiam invito festum institui potest.

4. Postquam festum particulari statuto, vel confusidine introducuntur est, non potest à populo abrogari;

5. sed ab Episcopo, etiam abiente populo.

6. Episcopus festa particularia abrogare potest, si ita videatur secundum diei dimidium, ut matutino tamquam tempore vacatio sit: quo etiam modo festa continentur possunt.

7. Dies festi, quos Episcopus servandos precepit,

ab exemplis omnibus, etiam Regularibus servari debent: secundis vero dicendum videatur de festis, quae populus vovit, & Episcopus approbat.

7 Observatio festi à medio noctis usque ad alterius noctis medium protenditur.

8. Ubi confundente viget festa inchoandi à vespera,

tamquam ex obligatione, non libera devotione; adveniente altera vespera laborare consenserunt.

bricas, preceptum vero audiendi Missam, & vacandi ab operibus servilibus, non est transferendum, sed servandum eadem feria. Adeoque celebrandas sunt Missæ private ante celebrationem foliae Missæ Conventualis.

Scotus in 3. d. 37. qu. unic. litt. D. Mastrius disp. 11. qu. 4. n. 71. Bonac. tom. 2. pag. 327. Joan. la Crux pag. 47. Tambur. tom. 1. L. 4. c. 3. Leand. tom. 3. tr. 1. Bumb. L. 3. tr. 3. dab. 1. Mendo, & Clericatus citati.

A P P E N D I X XXIX.

Alia pratica.

1 EX Layman hæc addo, Festum Pasche numquam celebratur ante diem 22. Martii, nec post 25. Aprilis. Præter Dominicam diem, alia sunt venerationes observantur festivitates Dei, Christi Domini, & Sanctorum ejus; partim Pontificia, & universali legi, partim Diocesalibus statutis introductæ.

2 Episcopus specialia festa instituuntur non tantum Cleri, sed etiam populi consenserunt spectato communione, requirere debet. Si tamen populus justam causam contradicendi non habeat, eo etiam invito festum institui potest.

3 Per diuturnam confusitudinem populi celebrantis quotannis cum Episcopi expresso, vel tacito conferunt.

4 Postquam festum particulari statuto, vel confusidine introducuntur est, non potest à populo abrogari;

5 sed ab Episcopo, etiam abiente populo.

6 Episcopus festa particularia abrogare potest, si ita videatur secundum diei dimidium, ut matutino tamquam tempore vacatio sit: quo etiam modo festa continentur possunt.

7 Dies festi, quos Episcopus servandos precepit, ab exemplis omnibus, etiam Regularibus servari debent: secundis vero dicendum videatur de festis, quae populus vovit, & Episcopus approbat.

7 Observatio festi à medio noctis usque ad alterius noctis medium protenditur.

8 Ubi confundente viget festa inchoandi à vespera,

tamquam ex obligatione, non libera devotione; adveniente altera vespera laborare consenserunt.

D E IV. PRÆCEPTO DECALOGI.

Honora Patrem tuum, & Matrem tuam.

Fili, & subditi respectiæ præstare tenentur paternis, ac superioribus, amorem, reverentiam, & obedientiam: ita ut, si in his graviter deficiant, peccent mortaliter, & debeant in confessione circumstantiam aperte, quia contrahunt malitiam speciæ distinctam, nam peccant contra pietatem. Pietas est charitatis species, que ab illa distinguitur per hoc, quod respicit Parentes, Patriam, & Consanguineos.

2030 Filius mortaliter contra amorem peccat: 1. Si paternis signa edidit offendit. 2. Si morem, aut gravem malum illis excepit. 3. Si necesse est corporali; aut spirituali urgente, posse, & non subvenire: 3. n. 179.

4. Si cum si heres, horum vota, legata, & testamento non implevit.

2031 Licitum est iter agere, jumenta duvere, canere, sonare, quia servilia non sunt.

Item ad vitandum otium, & recreacionis gratia lictum est venari, auerari, pescari, saltum in flaminibus, & mulieres accingi, aut alio modo manus laborare, ne tota die otio videntur. Mendo in Epit. ver. festi dies, num. 6. Item hec iter agentibus jumenta supellebilis onus duere, & ferrariis lamiis ferreas pedibus imponere ob necessitatem.

2032 Probabile est, dominum posse licet de festo injuncte mancipi infidelis opera servilia, etiam in suis commodi, sicut quilibet potest ea injungere infantibus, & perpetuo amantibus, quia non subiectur legi Ecclesiæ; & eadem ratione licet potest dominus infidelis ministriare carnes die Veneris. Ceterum puto standum esse sententia domini, quia tunc servus laborat ut instrumentum domini; adeoque mortaliter domino opus servile imputatur. Diana part. 5. tr. 14. ref. 7. Familios laborantes diebus festis iusto domini peccare, si absque gravi detrimento reculare possint, vel eos defere. Secundus, si grave detrimentum patuerint, v.g. quia alium non reperient, cui intervenient: tener Clericatus, c. 5. n. 8. cum 8. Ant. part. 2. tit. 9. cap. 7. §. ult.

2033 Licitum est advocate de festo informare Judices in scriptis, & ciyibus convenire ad consilia, ac personas ad officia eligere, quia non sunt opera servilia; nec eleverit. 3. Si pauperes agnoscerent nolit & despiciat. Si vero ex justa causa nolit eos apud se habere, & solus exterius se nosse distinxerit, modo de necessariis ipsi provideat, a gravi peccato excusari: quia in tali casu parentes non sunt rationabiliter invitati. 4. Si in foro externo etiam de vero criminis accusent, excepto crimen heresis, tradicionis, Patriæ, & conspirationis in Principem: v. tom. 2. n. 268.

2034 Contra obedientiam: 1. Si verbis contumeliosis, & graviter offendat. 2. Si eos etiam leviter percutiat. Imo etiam se manum ad percussendum deliberative eleverit. 3. Si pauperes agnoscerent nolit & despiciat.

Si vero ex justa causa nolit eos apud se habere, &

solum exterius se nosse distinxerit, modo de necessariis ipsi provideat, a gravi peccato excusari: quia in tali casu parentes non sunt rationabiliter invitati.

2035 Ex Decl. Sac. Congregat. Rituum 11. Martii 1690. Festum Annunciationis B. Virginis, si contingat feria 6. in Parasceve, transiit utrum cum precepto & Officio ad feriam 2. post Dominicam in Albis; unde tunc, & non feria 6. tenet fideles abstinet à serviliis, & audire factum.

2036 Ex Decl. ejusdem S. C. R. 13. Septemb. 1692. si festum S. Joseph contingat feria 5. Majoris hebdomadæ, Officium Sancti est transferendum ad aliam diem juxta Ru-

2037 Contra obedientiam: 1. Si in illis, quae ad bonos mores, & gubernationis onus spectant, ubi res gravis est, sit inobedientis. 2. Si contra expressam Parentis volun-

